

“смутную жалежку”, граць на якой яму ўжо прыемней. Верагодна, што крыніцай сюжэта і кампазіцыі верша паслужыў наступны ўрывак “Святога дабравесця паводле Матфея”: “Да каго ж прыпадобню род гэты? Падобны ён да дзяцей, якія сядзяць на рынку і, звяртаючыся да іншых, кажуць: “мы гралі вам на жалежцы, а вы не скакалі; мы спявалі вам песні журботныя, а вы не галасілі” (Мф. XI, 16–17) [1, 25]. Сюжэты шмат якіх іншых вершаў Багушэвіча таксама маюць біблейныя карані.

Вывучэннем рэлігійнага аспекта ў творчасці Максіма Багдановіча займалася Г.В. Сініла. На яе думку, менавіта рэцэпцыя Багдановічам біблейскіх тэкстаў дазволіла яму ўпершыню даць арганічны сінтэз уласнабеларускіх (кніжных і фальклорных), рускіх і заходнееўрапейскіх традыцый, што спрыяла ўвядзенню нацыянальнай паэзіі ў кантэкст сусветнай [4, 316].

Агульных жа даследаванняў аб рэлігійным аспекце ў беларускай літаратуры надзвычай мала. Найбольш важнымі і грунтоўнымі з іх бачацца працы Уладзіміра Конана. У артыкуле “Біблейскія і хрысціянскія матывы ў беларускай літаратурнай традыцыі” [5] ён прыводзіць кароткі аналіз адлюстравання рэлігійнага ў беларускай літаратуры. Яшчэ больш актуальнай можна лічыць працу Наталлі Лысвай “Рэлігійныя вобразы ў сучаснай беларускай літаратуры. Спраба тыпалагізацыі”. У ёй даследчыца не толькі характарызуе творчасць Рыгора Барадуліна, Людмілы Рублеўскай, Алеся Разанава, Алега Бэмбеля і інш., але і прапануе класіфікацыю літаратуры паводле ролі ў ёй рэлігійных вобразаў.

Заклучэнне. Такім чынам, у савецкія часы з прычыны ідэалагічнага ціску на рэлігію і ўсё звязанае з ёй адпаведныя даследаванні нацыянальнай літаратуры амаль не праводзіліся. Апроч таго літаратурная цензура пільна сачыла за тым, каб аўтары не праводзілі “рэлігійную прапаганду”. Нават творы дарэвалюцыйных пісьменнікаў амаль не вывучаліся з рэлігійнага пункту гледжання. У наш час гэтай справай плённа займаюцца такія навукоўцы, як І. Запрудскі, Г. Сініла, Е. Лявонава, С. Кавалёў і іншыя.

1. Запрудскі, І. Евангелле ад Мацея, або Таямніцы творчасці Францішка Багушэвіча / І. Запрудскі // Працы кафедры гісторыі беларускае літаратуры Белдзяржуніверсітэта: Навуковы зборнік. Выпуск першы. – Мінск: БДУ, 2001. – С. 21–31.
2. Сініла, Г.В. Диалог с Богом и полилог культур как один из важнейших факторов становления и развития религиозно-духовной и художественной культуры Беларуси / Г.В. Сініла // Труды факультета международных отношений. Научный сборник. Выпуск 1. – М.: «Тесей», 2010. – С. 200–204.
3. Гужалоўскі, А. Чырвоны аловак: нарысы па гісторыі цензуры ў БССР. У 2 кн. Кн. 1: 1919–1941 гг. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск: Рэдакцыя газеты “Звязда”, 2012. – 304 с.
4. Сініла, Г. В. Біблейскае паданне пра патоп у асэнсаванні Максіма Багдановіча / Г. В. Сініла // Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай: матэрыялы X Міжнар. навук. канф. (Мінск, 6–8 кастрычніка 2011 г.) / пад агул. рэд. І. А. Чароты. Мінск: Выд. Цэнтр БДУ, 2011. – С. 315–320.
5. Конан, У. Біблейскія і хрысціянскія матывы ў беларускай літаратурнай традыцыі / У. Конан // Наша вера. – 1999. – № 4. – С. 19.

СПАСАБЫ ПРЫЦЯГНЕННЯ ЎВАГІ ЧЫТАЧА ДА ПУБЛІКАЦЫІ: ВЫНІКІ ЭКСПЕРЫМЕНТА

Лукашова Л.В.,

*магістрант ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт*

Падчас працы над навуковай тэмай “Прагматыка сучаснага публіцыстычнага тэксту (на матэрыяле беларускамоўнага перыядычнага друку)” намі была зроблена спроба выяўлення эфектыўных спосабаў прыцягнення чытацкай увагі да зместу журналісцкага артыкула, а таксама класіфікацыі загаловаў тэкстаў перыядычнага друку ў псіхалінгвістычным аспекце (на аснове эмоцый і пачуццяў, якія ўзнікаюць у свядомасці адрасата пры першасным азнаямленні з назвай журналісцкага твора). Для дасягнення пастаўленай мэты была складзена анкета, якую мы прапанавалі запоўніць студэнтам розных факультэтаў установы адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”. Анкета змяшчала два блокі пытанняў: у першым было прапанавана ацаніць уда-ласць і цікавасць загаловаў, у другім – падзяліць загаловаўкі на групы ў адпаведнасці з эма-цыйным фонам, які яны ствараюць.

Мэта дадзенага артыкула – апісанне вынікаў праведзенага эксперыменту.

Матэрыял і метады. Збор матэрыялу і анкетаванне праводзіліся з верасня па снежань 2019 года. Усяго было прааналізавана 100 загалоўкаў, у анкетаванні прыняло ўдзел 100 чалавек. Асноўнымі метадамі даследавання выступаюць апісальны метады, метады сістэмнага аналізу, эксперымент.

Вынікі і іх абмеркаванне. Вынікі апрацоўкі матэрыялу з першага блока пытанняў дазволілі нам прыйсці да наступных высноў:

Большасць рэспандэнтаў аддаюць перавагу інфарматыўным загалоўкам, не пазбаўленым эмацыянальнасці. Напрыклад, высока ацэнены былі наступныя назвы публікацый: Эма Уотсан: “Я шчаслівая быць незамужняй. І называю гэта – сама сабе партнёр” [11]; “Давай, пазванкі яму ламай!” Расійскія найміты знялі на відэа, як забілі сірыйскага дэзерціра [1]; Студэнт з Горак скраў машыну ў Оршы, каб не спазніцца на заняткі, і абсыпаў салон перцам [9]. Практычна ў кожным з гэтых загалоўкаў журналістам выкарыстаны пэўны механізм уздзеяння на адрасата – развейванне пэўнага стэрэатыпу (“Я шчаслівая быць незамужняй...”), эмацыйна афабаваная цытата, вырваная з кантэксту (“Давай, пазванкі яму ламай!”), алагічнасць (навошта абсыпаць салон машыны перцам, калі не паспяваеш на заняткі?).

На другім месцы па эфектыўнасці знаходзяцца інфарматыўныя загалоўкі, пазбаўленыя ацэнчнасці і эмацыйнасці. Такія загалоўкі лаканічныя і зразумелыя: Facebook і Instagram забароняць “юрлівыя” эмодзі [3]; Азаранка няма ў старт-лісце на Australian Open [4] і інш. Розныя інфармацыйныя агенствы імкнуцца ўжо ў загалоўку выказаць сутнасць навіны. Такія загалоўкі лічацца чытачамі найбольш звыклымі. З гэтага можна зрабіць выснову, што адрасаты (як і многія журналісты) ацэньвалі загалоўкі па прынцыпе пазнавальнасці і высока ацанілі тыя, што не прымушаюць чытача выйсці з “зоны камфорту”. Калі больш уважліва паглядзець на такія загалоўкі, можна заўважыць, за кошт чаго назвы здаюцца чытачам цікавымі: гаворка ідзе пра камунікатыўную тактыку інфармавання (стратэгію ўтойвання часткі інфармацыі). Пасля азнаямлення з вышэй пералічанымі загалоўкамі ўзнікае адзін і той жа водгук на інфармацыю, адно і тое ж пытанне – “чаму?”. Таму зацікаўленасць у далейшым азнаямленні з тэкстам публікацыі цалкам апраўдана: чытач шукае тую самую ўтоеную ў загалоўку інфармацыю.

Нейтральнымі чытачы лічаць наступныя загалоўкі: “У вёсках больш не садзяць градак, бо пенсіі ад 600 еўра”. Польшча вачыма беларуса з-пад Нясвіжа [2]; Сёння – Міжнародны дзень энергазберажэння [8]; Студэнты журфака БДУ будуць вывучаць дрон-журналістыку [10] і інш. Размешчаная ў загалоўку інфармацыя не дае свядомасці сігналу да вывучэння новага. Таму матывацыя да прачытання матэрыялу пад такімі загалоўкамі зніжана.

Ніжэй за астатнія рэспандэнтамі ацэнены наступныя назвы: Жыхар Мінска дамагаўся ад начальніка заробку пры дапамозе малатка [6]; Дзяцей выходзіць вуліца ці інтэрнэт: Лукашэнка выказаўся аб адукацыі [5]. Адзінае, што выклікаюць прыведзеныя вышэй загалоўкі, – асэнсаванне наяўнасці ў грамадстве вострай сацыяльнай праблемы, хваляванне за будучыню. Такія загалоўкі – перададзены журналістам факт, які можна толькі прыняць ці не прыняць. Загалоўкі, падобныя на прыведзеныя, не прыцягваюць чытацкую аўдыторыю да зместу самога артыкула.

Заклучэнне. Такім чынам, у беларускамоўным перыядычным друку найбольш эфектыўнымі спосабамі прыцягнення чытацкай увагі да публіцыстычнага тэксту праз заглавак з’яўляюцца тактыка інфармавання (стратэгія ўтойвання інфармацыі) і камунікатыўная стратэгія эмацыянавання. Пры азнаямленні са зместам заглаўка адрасат спачатку ацэньвае, наколькі інфармацыя для яго новая і актуальная, а потым ужо ў яго (чытача) ствараецца эмацыйны настрой. На першы план выходзіць план зместу, а не выражэння. На нашу думку, для таго, каб зрабіць заглаўкі больш эфектыўнымі, мэтазгодна абав’язкова на вызначаныя А.А. Лявонцьевым [7, с. 272] мадэлі маўленчага ўздзеяння на адрасата паведамлення: увесці ў поле значэнняў рэцыпіента новыя значэнні; змяніць разуменне рэцыпіентам падзей і іх узаемасувязі; змяніць стаўленне адрасата да выказвання праз перакананне ў тым, што гэта інфармацыя актуальная асабіста для яго тут і зараз.

1. “Давай, пазванкі яму ламай!” Расійскія найміты знялі на відэа, як забілі сірыйскага дзэрціра // Наша Ніва [электронны рэсурс]. 2019, 21 лістапада. Рэжым доступу: <https://nashaniva.by/?c=ar&i=241517>. – Дата доступу: 09.09.2020.
2. “У вёсках больш не садзяць градак, бо пенсіі ад 600 еўра”. Польшча вачыма беларуса з-пад Нясвіжа // Наша Ніва [электронны рэсурс]. 2019, 9 лістапада. Рэжым доступу: <https://nashaniva.by/?c=ar&i=240681>. – Дата доступу: 10.09.2020.
3. Facebook і Instagram забароняць “юрлівія” эмодзі // Звязда [электронны рэсурс]. 2019, 2 лістапада. Рэжым доступу: <http://www.zviazda.by/be/news/20191030/1572448438>. – Дата доступу: 09.09.2020.
4. Азаранка няма ў старт-лісце на Australian Open // SPUTNIK [электронны рэсурс]. 2019, 11 снежня. Рэжым доступу: <https://bel.sputnik.by/sport/20191211/1043456331>. – Дата доступу: 09.09.2020.
5. Дзяцей выхоўвае вуліца ці інтэрнэт: Лукашэнка выказаўся аб адукацыі // SPUTNIK [электронны рэсурс]. 2019, 4 снежня. Рэжым доступу: <https://bel.sputnik.by/society/20191204/1043394363>. – Дата доступу: 06.09.2020.
6. Жыхар Мінска дамагаўся ад начальніка заробку пры дапамозе малатка // Звязда [электронны рэсурс]. 2019, 17 лістапада. Рэжым доступу: <http://www.zviazda.by/be/news/20191117/1573971291>. – Дата доступу: 07.09.2020.
7. Леонтьев, А.А. Психология общения / А.А. Леонтьев. – М., 1996. – 274 с.
8. Сёння – Міжнародны дзень энергазберажэння // Звязда [электронны рэсурс]. 2019, 11 лістапада. Рэжым доступу: <http://www.zviazda.by/be/news/20191111/1573477871>. – Дата доступу: 07.09.2020.
9. Студэнт з Горак скраў машыну ў Оршы, каб не спазніцца на заняткі, і абсыпаў салон перцам // Звязда [электронны рэсурс]. 2019, 29 кастрычніка. Рэжым доступу: <http://www.zviazda.by/be/news/20191029/1572358337>. – Дата доступу: 08.09.2020.
10. Студэнты журфака БДУ будуць вывучаць дрон-журналістыку // Звязда [электронны рэсурс]. 2019, 6 лістапада. Рэжым доступу: <http://www.zviazda.by/be/news/20191105/1572970962>. – Дата доступу: 7.09.2020.
11. Эма Уотсан: “Я шчаслівая быць незамужняй. І называю гэта – сама сабе партнёр // Наша Ніва [электронны рэсурс]. 2019, 11 лістапада. Рэжым доступу: <https://nashaniva.by/?c=ar&i=240596>. – Дата доступу: 10.09.2020.

СЕМАНТЫЗАЦЫЯ ПРЫРОДЫ Ў МОВЕ ПАЭТЫЧНЫХ ТВОРАЎ НІЛА ГІЛЕВІЧА

Марозава А.А.,

*студэнтка 4-га курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Дзядова А.С., канд. філал. навук, дацэнт*

У беларускай літаратуры Ніл Гілевіч з’яўляецца агульнапрызнаным майстрам паэтычнага слова, якое ён умее шанаваць і беражліва адносіцца да яго, вяртаць яму рэальную першароднасць гучання і сэнсу. Адметнасць паэзіі Ніла Гілевіча выяўляецца ў яе сапраўднай народнасці. Як адзначае Г.Д. Сіненка, “народнасць не проста арганічная ўласцівасць таленту Ніла Гілевіча, гэта – сапраўдная сутнасць яго натуры, яго духоўнага свету” [2, с. 215]. Актуальнасць тэмы нашага даследавання абумоўлена неабходнасцю вывучэння моўных асаблівасцей мастацкіх твораў у гісторыка-культурным аспекце, што з’яўляецца адной з прыярытэтных задач сучаснай лінгвістыкі.

Мэта артыкула – выявіць, праз якія моўныя адзінкі рэпрэзентуецца паняцце “прырода” ў мове паэзіі Ніла Гілевіча, і вызначыць лінгвакраіназнаўчую спецыфіку іх семантыкі.

Матэрыял і метады. Даследаванне праведзена на матэрыяле паэтычных твораў Ніла Гілевіча [1]. Асноўнымі метадамі даследавання выступаюць апісальны метады і метады сістэмнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. На светапогляд любога паэта, безумоўна, аказвае ўплыў менавіта тое месца, дзе ён нарадзіўся, рос і стаў. Захапленне Ніла Гілевіча незвычайным характаром і непаўторнасцю роднай прыроды пачалося ў дзяцінстве. Ён вельмі любіў родны край, і гэта аказала пасля значны ўплыў на яго творчасць.

Паэзія Н. Гілевіча выступае невычэрпнай крыніцай ведаў пра асаблівасці беларускай прыроды. Лінгвакраіназнаўчая адметнасць яго твораў выразна выяўляецца праз лексічныя адзінкі, якія ў сваёй семантыцы даволі поўна і глыбока рэпрэзентуюць змест паняцця “прырода”.

Рэпрэзентацыя навакольнага асяроддзя і роднай беларускай прыроды ў моўнай тканіне паэтычных твораў аўтара адбываецца праз лексічныя адзінкі і моўныя сродкі рознага семантычнага напавення. Паэт-публіцыст часта наведваўся ў Віцебск, які яму настолькі спадабаўся, што ён прысвяціў гэтаму гораду наступныя радкі: “Я хачу вярнуцца ў той вечар ліпнёвы на Віцебшчыне, / У той водсветак маланак, пад гулкі заклёбісты лівень, / У той водар садоў, да лісцінкі абмытых і вычышчаных, / У абдымкі тых рук, і даверлівых і палахлівых!” [1, с. 50]. У гэтых радках праз выкарыстанне словазлучэнняў вечар ліпнёвы, водар садоў, а таксама эпітэтаў гулкі заклёбісты лівень; абмытых і вычышчаных садоў выказваецца захапленне аўтара нашым горадам, улюбёнасць у яго.